

Petr Lukáč
petr.lukac@hn.cz

S Ruskem sice taháme u plynu za delší konec provazu, ale bude to bolet

Energetickou krizi v Evropě vyvolal ruský prezident Putin cíleně, prohlašuje Jan Palaščík, šéf české společnosti Amper. Podle něj tento tlak dokážeme ustát, i když budeme chvíli pálit uhlí a nosit svetry.

Ruská invaze na Ukrajinu zasáhla trhy s energiemi jako tsunami. Plyn i elektřina stojí někdy i dvacetkrát tolik, co před rokem či dvěma. A kvůli hrozbě o uzavření kohoutků u ropy a plynu může být ještě hůř. Evropa však tahá za delší konec lana, míní Jan Palaščík, šéf energetické skupiny Amper. „A když zatáhneme pořádně a Rusko opravdu ekonomicky odřízneme, tak by se nakonec z těch plateb za ropu a plyn mohlo stát takové kapesné pro neposlušného žáka,“ prohlašuje Palaščík.

HN: Plyn se dostal až na 345 eur za megawatt-hodinu, více než dvacetinásobek průměru roku 2020. Rekordně drahé jsou i pohonné hmoty. A jedná se o zastavení dodávek ropy a plynu z Ruska. Jde evropská energetická situace nějak jednoduše shrnout?

Je to určitě energetická krize. Ale ta je tu už několik měsíců. Nyní je asi už evidentní, že byla vyvolána ze strany Ruska cíleně. Tím myslím ty prázdné zásobníky plynu, snižování dodávek a tak dále.

HN: Takže to celé byl plán ruského prezidenta Vladimira Putina?

To se mi nyní zdá evidentní. Nebyl to ale mistrovský plán, protože to teď celé, sláva Ukrajině, nevychází. Ale ta snaha ukázat Evropě závislost na Rusku až na dřevě začala už loni.

HN: Nyní se oproti podzimu energetická krize ještě více prohlubuje.

Protože teď je současně kus od nás válka. A v podstatě je známkou velkého komfortu dnešní civilizace, že pořád vůbec všichni topíme, svítíme, jezdíme auty a k žádnému omezení na Západě zatím nedošlo.

HN: A budeme svítit, topit a jezdit třeba na podzim nebo za rok?

Budeme, ale budeme o tom víc přemýšlet. Bude to drahé, a to asi delší dobu, tedy než celou energetiku obměníme a než získáme soběstačnost v Evropě i v Česku.

HN: A co kdyby se ty kohoutky opravdu zavřely. Nehrozí nejen to, že to bude drahé, ale že prostě v Česku ty suroviny nebudou?

Pro Evropu je skvělé, že ta ofenziva začala pozdě. Máme chladno, ale topná sezona je na konci, ve vzduchu je jaro a i ta nálada lidí při březnovém sluníčku je jiná. Lidé se nebojí, že budou mrznout. Problém je hlavně u průmyslu, kde se plyn nahrazuje hůř. Ropa bude, jen bude dražší, tam je to řešitelné.

Zásadní je to, že stejně jako je Evropa závislá na dodávkách komodit z Ruska, tak je na nich závislé i Rusko. Je to dlouhodobě vyrovnaná herní situace. A já si myslím, že vzhledem

k těm ekonomickým sankcím a rýsujičím se debaklu původního válečného plánu, tím neříkám, že je vyhráno, tak vzhledem k tomu vývoji si troufnu říct, že taháme za delší konec provazu. A když zatáhneme pořádně a Rusko opravdu ekonomicky odřízneme, tak by se nakonec z těch plateb za ropu a plyn mohlo stát takové kapesné pro neposlušného žáka.

HN: Nemůže se stát, že tu budeme mít v listopadu poloprázdné zásobníky a nedostatek plynu?

Může. Teď je máme skoro prázdné.

HN: Experti říkají, že když se vyčerpá ostatní možné dopravní trasy plynu naplno, bude Evropě stejně v případě odříznutí Ruska pětina potřebného plynu chybět. Co pak?

Dá se to zvládnout. Musí se to ale složit ze všech možných řešení. Bude se muset zapít uhlím a nesmíme se utopit v debatě, jest-

~
Pro Evropu je skvělé, že ta ofenziva začala pozdě. Máme chladno, ale topná sezona je na konci. Lidé se nebojí, že budou mrznout.

li uhlí ano, či ne. Bude se muset méně topit. V Česku obecně je přetápění obrovský fenomén. Když nebudeme topit na 23 °C nebo často i na víc... Přetápí se i na Energetickém regulačním úřadě, přetápí se u nás v baráku na chodbách a tady v kanceláři také. Přetápí se všude. Když se bude topit na 19 °C jako v Británii, tak to nebude takový rozdíl.

HN: Takže si už v kanceláři nebudeme muset sundávat sako...

Tak. A ještě si tedy nandáte svetr. Ale proč by se to nemělo nastavit v takové situaci nějakým standardem? Takové věci se musí připravit, jinak to bude průšvih.

HN: Někde už kolovala čísla, že pokud snížíme vytápění o jeden stupeň, sníží se tím do dávkou z Ruska o šest až sedm procent.

To řekla přímo Mezinárodní energetická agentura. Ta čísla a odhady jsou různé a chápu, že to přesně zkrátka spočítat nejde. Když mi někdo

ve veřejné debatě říká: A máte to spočítané? Máte ta čísla? Vždyť to nemůže vyjít! Tak já se snažím myslet v odpovídajícím hospodářském rámci a v odpovídající politologické herní situaci. Přesná čísla vždy rád přenechávám energetikům a inženýrům a samozřejmě respektuji fyzikální zákony. My tu teplotu v Česku můžeme snížit ne o stupeň, ale o tři.

HN: Co průmysl?

Tam je to nejsložitější, řešíme to u některých klientů. Tam asi všichni přejít na jinou technologii přes léto nestihnou, budou proto možná fungovat nějaké regulační stupně (omezující dodávky plynu, pozn. red.) a je možné, že ty fabriky budou vyrábět třeba jen každý druhý týden. To už je takový trochu válečný průmysl. Jenže na Ukrajině není válka tak trochu, ale úplně.

HN: Možná některé podniky, když stojí plyn stovky eur namísto desítek, omezí výrobu tak jako tak.

Bude tu určitě docházet k bolestivým věcem. Pokud by se kvůli evropské bezpečnosti omezilo užívání plynu, tak je potřeba to kompenzovat. Bohužel jsme se už vyčerpali mnohdy nesystémovými podporami kvůli covidu či spíše za to skrytými dárečky Andreje Babiše. Ale už i pandemie pro nás byla silným impulzem k větší samostatnosti. Pro lokalizaci průmyslu. Válka je druhá a definitivní facka konceptu just-in-time výroby, rozsekání dodavatelského řetězce na dvacet kousíčků, toho, že se všechno dvacetkrát převáží tam a zpátky... s tím je podle mého utrum. Ten svět se změnil, globalizace skončila. Mimochodem profesor Milan Zelený to již před několika lety předpovídal velmi přesně.

HN: O rizikovitosti dodávek plynu z Ruska jsme se bavili v roce 2009 po plynové krizi a znovu o pět let později po anexi Krymu. Pak ale jako by se na ni zapomnělo.

Zapomnělo. Kolegové z uhelných firem říkali, že je nutné nechat si uhlenu energetiku pro naši energetickou soběstačnost. A došlo na to způsobem, který jsem si neuměl představit. To naše uhlí budeme opravdu potřebovat, ale je potřeba to udělat nějakým chytrým způsobem. Tu příští sezonu tu může být celou zimu nějaký nouzový režim. Ale následujících 20 až 30 let by mělo být využíváno pouze jako záložní zdroj. Když uhlí spálíme, co budou v krizích dělat naše děti?

HN: Nemáme se dnes spíše snažit posílit alternativní cesty plynu do Evropy? Když se podíváte na mapu LNG terminálů (na import zkapalněného plynu, pozn. red.), tak je na severu velké dlouhé prázdno. Protože Německo vsadilo vše na Nord Stream a dovoz plynu z Ruska.

Je nutné si uvědomit, že až bude s Ruskem normálnější režim, tak oni nám plyn stále budou chtít dodávat. Ale my už ho nikdy nebudeme chtít tolik a vždycky bychom měli chtít diktovat podmínky a držet si pozici toho silnějšího. Ale ano, souběžně musíme diverzifikovat. My jako Česko musíme například posílit naši infrastrukturu. Chybí nám třeba severo-jihní propojení s Polskem a Rakouskem. Někteří úředníci zamítli minimální investici do přímého propojení na rakouský uzel Baumgarten a vozíme plyn odtamtud přes Slovensko. Ohrozili tím bezpečnost státu.

S Polskem bychom měli v energetice více spolupracovat obecně a vytěžit pozitivní politický kapitál z jinak velmi ostudné smlouvy této vlády ohledně Turówa. S Polskem bychom měli spolupracovat jak v plynu, tak v obnovitelných zdrojích a měli bychom se zaměřit i na jádro.

HN: S Polskem?

Tendr na jaderný blok v Dukovanech byl ušitý na míru Rosatomu a je podle mého mrtvý. Tak proč nestavět nějaké bloky dohromady s Polskem, které jde cestou mezistátních dohod se spojenci, což je dnes zcela evidentně jediná cesta, jak stavět velké bloky?

HN: Vy tu mluvíte o Česku. Jak moc je nezávislost na Rusku českou otázkou? Není spíše celoevropskou? My terminály na pobřeží Německa moc neovlivníme.

Evropský pohled by měl samozřejmě dominovat. Ale tu bezpečnost si musíme znovu definovat nejen v Evropě, ale i v Česku. A říkám už nějakou dobu, že my bychom neměli být uzavřeni, případně nutně exportéři, ale měli bychom být v propojené Evropě nepostradatelní.

HN: Jak se teď co do samostatnosti evropská energetika změní?

Nemyslím si, že existuje jeden kouzelný klíč a budeme úplně nezávislí. Je to řada malých kroků, není to jedno řešení. Řekněme, že v krátkodobém výhledu to bude pálení uhlí a nošení svetrů, zateplování a těžká situace v průmyslu. Ve střednědobém změna technologií v průmyslu, energetické úspory, investice do obnovitelných zdrojů energie či nákup LNG. A v delším horizontu obnovitelné zdroje a jádro vyrobené v Evropě nebo v Česku. A vždy to v každém daném horizontu musíme namíchat z co nejvíce možných řešení – diverzifikovat.

HN: Takže z krátkodobého hlediska prostě budeme opět špinaví.

Jednoznačně. A je třeba s tím počítat a nevyvolávat kvůli tomu hysterickou debatu. Vždyť to se už děje.

HN: A z dlouhodobého více zelenat.

Na konci bychom měli co nejvíce vyrábět z jádra a obnovitelných zdrojů a mít v zemi nevytěžené uhlí jako nějakou rezervu. A trochu toho plynu.

HN: Takže i přes všechno LNG už nebude plyn tou komoditou, která Evropě umožní přechod k zelenější budoucnosti?

To se samozřejmě změní. Plyn bude méně.

HN: Co říkáte na hlasy, které už stihly prohlásit evropskou klimatickou dohodu – Green Deal – za mrtvou?

Netvrdím, že všichni, kdo to říkají, jsou proruští trollové, ale je to jednoznačně proruský narativ. A silné narativy jsou vždy vyhocené: Musíme hned teď začít stavět reaktor s Rosa-

JAN PALAŠČÁK

■ Vystudoval ekonomii a filozofii na Masarykově univerzitě v Brně. Od roku 2007 se podílel na projektech fotovoltaických elektráren.

■ V roce 2011 založil obchodníka s elektřinou a plynem Amper Market, který se postupně zařadil do top 5 mezi dodavatele elektřiny českým zákazníkům.

■ Jako první v Česku přišel s konceptem virtuální elektrárny, postaveným na nákupu elektřiny od decentralizovaných výrobců. V červenci 2018 ji prodal spolu s ostatními akcionáři skupině Bohemia Energy.

■ Od roku 2013 své podnikání rozšiřoval do dalších oblastí, mezi něž patří energetické úspory (Amper Savings), přesná předpověď počasí (Amper Météo) a nově fintech projekt CO2IN.

tomem, nebo bude blackout. Musíme těžit uhlí do aleluja, nebo bude blackout. Musíme zrušit Green Deal nebo... Ty příběhy jsou podobné. Mají nějaké falešné dilema, které rozděluje společnost. Green Deal ale dává smysl, je to vše o tom, o čem se nyní bavíme. Tedy že půjdeme za soběstačností. Ale nezůstaňme v půli cesty. Ta soběstačnost je, že si tady v Evropě budeme například vyrábět i vlastní jaderné technologie, vlastní fotovoltaické panely.

HN: Ale budeme za to muset zaplatit.

Všechno bude dražší tak jako tak. Mimo jiné si nemyslím, že inflace celkově byla a je čistě nabídková, ale je to i tím, že se ve světě natisklo tolik peněz. Green Deal se nyní samozřejmě bude muset překopat. Ale v tom dokumentu je zapracovaná otázka bezpečnostního rizi-

~
Ta soběstačnost je, že si tady v Evropě budeme například vyrábět i vlastní jaderné technologie, vlastní fotovoltaické panely.

ka, jak my tomu u nás říkáme „bezpečnostní stopy“. Green Deal i přeměna německé energetiky – Energiewende – začínají tím, kolik peněz se platí za nákup ropy a plynu z dalších zemí. Za celou Evropu jsou to stovky miliard eur. A v Česku je to třeba 200 miliard korun, jen za plyn sto miliard. A to při starých cenách komodit. Takže zpátky časem bude zajímavé analyzovat, kdo v těch prvních dnech války a proč říkal, že Green Deal je mrtvý.

HN: Vy ale také budete stavět solární elektrárny raději v zahraničí.

Zatím stavíme v Polsku. Tam máme připravené projekty o výkonu 300 až 400 megawattů ve výhledu dvou let. Prvních patnáct by se mělo začít stavět letos v létě. To bylo před dvěma týdny, vše se akceleruje.

HN: Proč stavíte v Polsku, a ne v Česku?

Protože tady byla ta atmosféra nepřátelská. Aukce byly úplně mrtvé (v nich soutěží firmy o to, kdo od vlády požaduje nejnižší podporu na daný výkon, pozn. red.), teď se o to opět bojuje. S aukcemi bychom o tom asi uvažovali.

HN: Takže jako jistotu byste chtěli provozní podporu?

Raději investujeme bez veřejné podpory formou PPA (power purchase agreement – přímý prodej zákazníkovi). Když už podpora, tak radši provozní. Když provozní, tak jen formou aukcí. Při dnešních cenách už v Polsku vědí, že několik let vláda nic doplácet nebude, protože pár měsíců nazpět se tam vysoutěžily ceny okolo 70 eur. A například elektřina na druhý kvartál nyní na trhu stojí i 500 eur.

HN: Nezačnou se i v Česku stavět elektrárny bez podpor?

Sto procentně. I tady se to stane. Jan Bárta z Pale Fire Capital už oznámil, že postaví 20megawattovou fotovoltaickou elektrárnu. Myslí si, že v tuto chvíli už i řada průmyslníků uvažuje, jak co nejrychleji stavět bez podpory. Budou se oživovat některé projekty u továren, které se nepostavily během solárního boomu před deseti lety. Otázka je, jestli na to vše bude v nejbližší době dostatek panelů.

HN: Po podzimním růstu cen přišla už obrovská poptávka domácností, kterou dodavatelské firmy nestíhají.

Už se na mě obrazení kamarádi a říkají: Tak teď ty solary, co? Odpovídám jim: On ti je nikdo ale rychle nepostaví a než ti tvůj dodavatel sežene panely a dá ti cenovou nabídku, tak ty panely budou dražší. Protože opět – jsou to panely z Číny, což není bezpečné a soběstačné. Pojďme je vyrábět v Evropě.

HN: Ty továrny tu byly, ale nebyly konkurenceschopné. Nepomohla ani ochranná cla.

Ta už skončila. Takže teď byly panely zase celkem levné. Máme tu ale také na stole evropské uhlíkové clo, které se bude řešit za našeho předsednictví Evropské unii. Takové rovně nastavené uhlíkové clo, které pomůže relokaci průmyslu, je něco, o čem tu mluvíme také v naší firmě. Musíme postrčit ta odvětví, která nám tu chybí, aby se vrátila. Anebo se tu udržela.

HN: Proč, když všechny komodity letí nahoru, o desítky procent propadly ceny emisních povolenek?

První vlna byla reakcí na zprávy typu: Green Deal je mrtvý. Bylo také evidentní, že při těch cenách dalších komodit by si povolenku za 100 eur nikdo nemohl dovolit. Vrátila se na tu přijatelnou úroveň 50 až 70 eur za tunu CO₂, tu už považujeme za rozumnou.

HN: Loni po dvou letech práce jste rozjeli projekt virtuální měny CO2IN, v jehož rámci si mohou lidé koupit emisní povolenky. Co je tedy ta základní myšlenka, když ne spekulace? Kup si povolenku, stáhneš ji z trhu a přispěješ k ochraně klimatu?

Ano. Ale jde také o to vymazat si svoji uhlíkovou stopu.

HN: Mám si tedy koupit povolenky za CO₂, který svou spotřebou vyprodukuji?

Ano. A to není na nějakou velkou investici, spíše hraní si v zábavné komunitě. Zaplatit s tím v hospodě, zaplatit s tím v cukrárně, koupit si za to tričko z konopí. Dnes už to jde asi na třiceti místech v Praze. Není to ale bitcoin ve smyslu koupím – zbohatnu. Pro nás je ideální stabilní cena, aby CO2IN fungoval jako digitální měna.

Jan Palaščík, šéf energetické skupiny Amper, která nyní plánuje postavit v Polsku solární elektrárny o výkonu až 400 megawattů. Foto: HN – Lukáš Bíba